

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η εξωτερική διάσταση της ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ»

(2009/C 182/02)

Εισηγητής: ο κ. SIRKEINEN

Κατά τη σύνοδο ολομέλειάς της που πραγματοποιήθηκε στις 16 και 17 Ιανουαρίου 2008 και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2, του Εσωτερικού της Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα

«Η εξωτερική διάσταση της ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ»

Το ειδικευμένο τμήμα «Εξωτερικές σχέσεις», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 11 Δεκεμβρίου 2008 με βάση την εισηγητική έκθεση της κ. SIRKEINEN.

Κατά την 450η σύνοδο ολομέλειάς της 14^{ης} και 15^{ης} Ιανουαρίου 2009 (συνεδρίαση της 14^{ης} Ιανουαρίου 2009), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 181 ψήφους υπέρ, 4 ψήφους κατά και 3 αποχές.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις: Προς μια εξωτερική ενεργειακή στρατηγική της ΕΕ

1.1 Η ενέργεια βρίσκεται επί σειρά ετών στο επίκεντρο της διεθνούς πολιτικής. Οι υπόλοιπες μεγάλες δυνάμεις της παγκόσμιας πολιτικής σκηνής διαθέτουν σημαντικά ενεργειακά προγράμματα, φανερά ή κρυφά. Η ενέργεια χρησιμοποιείται επίσης συχνά ως μέσο ή ακόμη και ως όπλο σε διεθνείς διενέξεις.

— Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η ΕΕ, ως η ισχυρότερη παγκόσμια οικονομική οντότητα, οφείλει να διεκδικήσει τάχιστα το ρόλο που της αναλογεί στη διεθνή ενεργειακή σκηνή.

1.2 Οι ευρωπαίοι πολίτες ανησυχούν σχετικά τόσο με την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού και τις υψηλές και ασταθείς τιμές της ενέργειας όσο και με την κλιματική αλλαγή και τις μη βιώσιμες παγκόσμιες εξελίξεις γενικώς. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η ΕΕ, προκειμένου να είναι σε θέση να ανταποκριθεί στις ανησυχίες των πολιτών της, χρειάζεται μια σαφώς καθορισμένη και ολοκληρωμένη εξωτερική ενεργειακή στρατηγική και κυρίως την απαιτούμενη βούληση και αποφασιστικότητα για την υλοποίησή της.

— Η ΕΟΚΕ προτείνει η εξωτερική ενεργειακή πολιτική της ΕΕ να διαρθρωθεί γύρω από τους εξής δύο άξονες:

— Εξασφάλιση του ενεργειακού εφοδιασμού της ΕΕ και

— Άσκηση ενεργού και υπεύθυνης πολιτικής στον τομέα της ενέργειας και του κλίματος.

1.3 Πολλά στοιχεία αυτής της στρατηγικής υφίστανται ήδη. Η ενεργειακή ασφάλεια ενσωματώθηκε στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 15^{ης} και 16^{ης} Οκτωβρίου 2008 και η Επιτροπή διατύπωσε πρόσθετες προτάσεις στη δεύτερη επισκόπηση της ενεργειακής στρατηγικής της 13^{ης} Νοεμβρίου 2008 ⁽¹⁾, με την οποία η ΕΟΚΕ θα ασχοληθεί διεξοδικά σε μεταγενέστερη γνωμοδότησή της.

⁽¹⁾ Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής: Δεύτερη επισκόπηση της ενεργειακής στρατηγικής «Σχέδιο δράσης της ΕΕ για την ενεργειακή ασφάλεια και αλληλεγγύη» SEC(2008) 2794, SEC(2008) 2795.

— Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η ΕΕ χρειάζεται μια ανεπτυγμένη στρατηγική στον τομέα της εξωτερικής ενεργειακής πολιτικής και ένα πρακτικό σχέδιο δράσης, λαμβάνοντας μεταξύ άλλων υπόψη τις παρατηρήσεις που διατυπώνονται στην παρούσα γνωμοδότηση.

— Αναγνωρίζοντας την ύπαρξη αμοιβαίας αλληλεξάρτησης μεταξύ προμηθευτών και χρηστών ενέργειας, η ΕΟΚΕ συνιστά ιδιαίτερα την προαγωγή της αμοιβαιότητας όσον αφορά την πρόσβαση στα δίκτυα και τους όρους πραγματοποίησης επενδύσεων, συμπεριλαμβανομένων και των επενδύσεων «ανάντη».

— Διάφορα έργα κατασκευής αγωγών μεταξύ της Ευρώπης και της περιοχής του Καύκασου, της Ασίας και της Ρωσίας βρίσκονται σε εξέλιξη· τα έργα αυτά παρότι είναι εξόχως σημαντικά, ενδέχεται ωστόσο να μην αποδειχθούν επαρκή για την Ευρώπη μεσοπρόθεσμα.

1.4 Μέχρι στιγμής, η ενεργειακή πολιτική της ΕΕ έχει επικεντρωθεί στη δημιουργία μιας εσωτερικής αγοράς για την ενέργεια, και ειδικότερα για το ηλεκτρικό ρεύμα και το φυσικό αέριο.

— Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι μια αποτελεσματική εξωτερική στρατηγική και απόδοση μπορεί να βασίζεται μόνο σε μια σαφή κοινή εσωτερική πολιτική και σε μια εύρυθμη λειτουργούσα εσωτερική ενεργειακή αγορά.

— Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η λήψη μέτρων εσωτερικής ενεργειακής πολιτικής μπορεί να έχει αποφασιστική συμβολή στη μείωση της εξωτερικής ενεργειακής εξάρτησης και στην αύξηση της ασφάλειας του εφοδιασμού, ιδιαίτερα όσον αφορά την ενεργειακή απόδοση, τη διαφοροποίηση του ενεργειακού μίγματος, την πραγματοποίηση επαρκών επενδύσεων σε υποδομές, καθώς και τη λήψη μέτρων για την αποτροπή κρίσεων, όπως π.χ. η έγκαιρη προειδοποίηση, η ανταλλαγή πληροφοριών, η δημιουργία αποθεμάτων ή η υποκατάσταση καυσίμου.

1.5 Η Ευρώπη έχει αφενός την ευθύνη και αφετέρου τη δυνατότητα να επιφέρει ριζική αλλαγή της νοοτροπίας που επικρατεί ως προς την ενεργειακή κατανάλωση, ήτοι να πραγματοποιήσει την τρίτη βιομηχανική επανάσταση

— Η ΕΕ θα πρέπει να διατηρήσει τον ηγετικό της ρόλο στο πλαίσιο της παγκόσμιας πολιτικής για το κλίμα και να προωθήσει με όλα τα διαθέσιμα μέσα ένα βιώσιμο ενεργειακό μέλλον στις αναπτυσσόμενες χώρες.

1.6 Οι νέες και βελτιωμένες τεχνολογίες έχουν καθοριστικό ρόλο να διαδραματίσουν, δεδομένου ότι καθιστούν δυνατή την αντιμετώπιση και των βραχυπρόθεσμων και των μακροπρόθεσμων ενεργειακών προκλήσεων, τόσο εντός της ΕΕ όσο και σε παγκόσμια κλίμακα.

— Η ΕΟΚΕ συνιστά ενθέρμως να διοχετευθούν επαρκείς πόροι, από την ΕΕ, τα κράτη μέλη και τις επιχειρήσεις, για την Ε & Α και την καινοτομία στον τομέα της ενέργειας καθώς και για την περιεκτικότερη παγκόσμια συνεργασία στον εν λόγω τομέα.

1.7 Οι διατάξεις της Συνθήκης της Λισσαβώνας σχετικά με την ενεργειακή πολιτική και τις εξωτερικές σχέσεις ενισχύουν σαφώς τις δυνατότητες της ΕΕ για την ανάληψη κοινής δράσης και την άσκηση μεγαλύτερης επιρροής στην παγκόσμια ενεργειακή σκηνή.

— Η ΕΟΚΕ προτρέπει όλους τους αρμόδιους φορείς να επιδιώξουν σθεναρά την εξεύρεση λύσης προκειμένου να τεθεί το συντομότερο δυνατόν σε ισχύ η Συνθήκη της Λισσαβώνας.

1.8 Προϋπόθεση ζωτικής σημασίας για την ΕΕ αποτελεί η ανάληψη πραγματικά κοινής δράσης. Ως εκ τούτου, η στρατηγική θα πρέπει να βασίζεται σε μια σαφή κατανόηση των διαφορετικών ρόλων της Ένωσης, των κρατών μελών και των οικονομικών φορέων.

1.8.1 Σε εξωτερικό, αμιγώς πολιτικό, επίπεδο οι εξουσίες ανήκουν στα κράτη μέλη. Μια θετική εξέλιξη έναντι της πρόκλησης που συνίσταται στο να εκφράζεται η ΕΕ με μια ενιαία φωνή παρατηρήθηκε πρόσφατα όσον αφορά ειδικότερα τις σχέσεις με τη Ρωσία.

— Η ΕΟΚΕ παροτρύνει τα κράτη μέλη να ενεργούν από κοινού στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής και να μεριμνούν για την αποτροπή της χρήσης της ενέργειας ως όπλου σε διεθνείς διενέξεις.

1.8.2 Η ΕΕ διαθέτει κοινή εμπορική πολιτική η οποία εδράζεται σε ενιαίες αρχές. Η Επιτροπή είναι αρμόδια για τη διεξαγωγή εμπορικών διαπραγματεύσεων βάσει εντολής του Συμβουλίου.

— Η ΕΟΚΕ συνιστά οι εντολές που δίδονται για την πραγματοποίηση πολυμερών ή μονομερών διαπραγματεύσεων με διάφορες χώρες και περιφέρειες να είναι αρκούντως φιλόδοξες, αλλά και συγχρόνως ενδεδειγμένες για την επίτευξη απτών αποτελεσμάτων στον τομέα της ενέργειας.

1.8.3 Οι συμβάσεις που αφορούν αγορές, υποδομές και άλλα έργα συνάπτονται και υλοποιούνται από επιχειρήσεις. Οι κυβερνήσεις έχουν συχνά τεράστια ή ακόμη και καθοριστική συμβολή στις διαπραγματεύσεις για τη σύναψη συμβάσεων.

— Η ΕΟΚΕ συνιστά, στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων που διεξάγονται για τη σύναψη συμβάσεων, να απαιτούν οι εκπρόσωποι των κυβερνήσεων των κρατών μελών της ΕΕ από την εκάστοτε τρίτη χώρα, ως προϋπόθεση για τη στήριξη της σύμβασης υπό διαπραγμάτευση, να εφαρμόζει ορισμένους κανόνες στις αγορές της, όπως η αμοιβαιότητα, η ίση μεταχείριση, η διαφάνεια και η προστασία των επενδύσεων, αλλά και ο σεβασμός του κράτους δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η ΕΟΚΕ συνιστά επίσης να συμφωνηθεί από το Συμβούλιο ένα πλαίσιο συναφών αρχών προς εφαρμογή σε όλες τις διαπραγματεύσεις για τη σύναψη ενεργειακών συμβάσεων με τρίτες χώρες.

1.9 Στόχος μιας εξωτερικής ενεργειακής στρατηγικής είναι να ανταποκρίνεται δεόντως στις ανάγκες και στις ανησυχίες των ανθρώπων σχετικά τόσο με την ιδιωτική όσο και με την επαγγελματική τους ζωή.

— Η ΕΟΚΕ συνιστά να γίνεται ακουστή η φωνή των κοινωνικών εταίρων, καθώς και των περιβαλλοντικών και των υπολοίπων οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, και να προβλέπεται η ενεργός συμμετοχή τους στον καθορισμό της εξωτερικής ενεργειακής στρατηγικής· κρίνεται δε σκόπιμη η πλήρης αξιοποίηση των ικανοτήτων τους για την υποστήριξη του διαλόγου και των διαπραγματεύσεων σε διεθνή κλίμακα.

1.10 Η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών, καθώς και οι οικονομικές και κοινωνικές επιτροπές, ασκούν επιρροή και ως εκ τούτου έχουν το δικό τους μερίδιο ευθύνης για τη χάραξη της εξωτερικής ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ.

— Η ΕΟΚΕ καλεί τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών να παρακινήσουν τις εθνικές και περιφερειακές κυβερνήσεις να αναλάβουν κοινή δράση για τα θέματα αυτά σε επίπεδο ΕΕ. Η αλληλεγγύη μεταξύ Ευρωπαίων πρέπει να υπερισχύει έναντι του στενού τοπικού ή εθνικού συμφέροντος, δεδομένου ότι οι στόχοι της ενεργειακής ασφάλειας και της διεθνούς ευθύνης μπορούν να επιτευχθούν καλύτερα με την ανάληψη κοινής δράσης.

1.11 Ο διάλογος και οι διαπραγματεύσεις για τις διεθνείς ενεργειακές σχέσεις διεξάγονται σε πολυάριθμα διαφορετικά βήματα συζήτησης, λόγω της πληθώρας των γεωπολιτικών και των ουσιαστών εκφάνσεων του συγκεκριμένου θέματος. Η διεξαγωγή ανοικτού διαλόγου με στόχο την όσο το δυνατόν καλύτερη κάλυψη των διαφόρων πτυχών του θέματος αυτού θα διευκόλυνε την ευρύτερη κατανόηση και συμμετοχή των ενδιαφερομένων φορέων.

— Το ζήτημα της ενέργειας θα πρέπει είτε να τεθεί είτε να διατηρηθεί ως σταθερό σημείο στην ημερήσια διάταξη των συνεδριάσεων και των διασκέψεων στοργγυλής τραπέζης που πραγματοποιεί η ΕΟΚΕ με τους διεθνείς εταίρους της.

— Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι θα μπορούσε να αναλάβει συγκεκριμένο ρόλο με την τακτική διοργάνωση σεμιναρίων ευρείας κλίμακας σχετικά με τις εξωτερικές πτυχές της ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ, επιδιώκοντας ιδιαίτερα τη συμμετοχή και οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών από τρίτες χώρες και περιφέρειες. Η ακρόαση που διοργάνωσε η ομάδα μελέτης της ΕΟΚΕ σχετικά με την εξωτερική διάσταση της ενεργειακής πολιτικής, την 1^η Οκτωβρίου 2008 στις Βρυξέλλες, αποδείχθηκε ήδη εποικοδομητική.

2. Εισαγωγή

2.1 Η ενέργεια βρίσκεται στην κορυφή της πολιτικής ατζέντας σε ολόκληρη την υφήλιο. Σε αυτό συντείνουν, μεταξύ άλλων, οι πολιτικές και δη οι στρατιωτικές αναταραχές που έχουν πρόδηλη σχέση με την ενέργεια, γεγονός το οποίο έχει ως αποτέλεσμα την αυξανόμενη ζήτηση κυρίως στις αναπτυσσόμενες χώρες — μετά την άνοδο του βιοτικού επιπέδου στις χώρες αυτές — και την αναμενόμενη έλλειψη ορισμένων ορυκτών καυσίμων. Επιπλέον, ο εφοδιασμός σε πετρέλαιο και φυσικό αέριο καταδεικνύει την ύπαρξη υψηλής εξάρτησης από λίγες χώρες παραγωγούς, ενώ μελλοντικά αναμένεται ολόένα και μεγαλύτερη συγκέντρωση του εφοδιασμού.

2.2 Οι παγκόσμιες οικονομικές αναταράξεις σχετίζονται με τις τιμές της ενέργειας. Λιγότερο από μια διετία πριν, οι τιμές του πετρελαίου και εν συνεχεία του φυσικού αερίου άρχισαν να αυξάνονται αισθητά, προκαλώντας υψηλό πληθωρισμό και σημαντικά προβλήματα στους καταναλωτές και στο σύνολο της κοινωνίας. Επί του παρόντος, η τιμή του πετρελαίου μειώθηκε εντυπωσιακά, προσξενώντας αυτή τη φορά ανησυχίες σχετικά με την επάρκεια της παραγωγής και την ασφάλεια του εφοδιασμού. Εν μέσω του κλίματος αστάθειας, αναμένεται τάση αύξησης των ενεργειακών τιμών για λόγους εξισορρόπησης της αγοράς, καθώς και σε συνάρτηση με τα πολιτικά μέτρα για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής, ειδικότερα. Οι ασθενέστερες ομάδες των σύγχρονων κοινωνιών απειλούνται από ενεργειακή φτώχεια.

2.3 Επί του παρόντος, το 53 % της συνολικής πρωτογενούς ενέργειας που χρησιμοποιείται στην ΕΕ είναι εισαγόμενο. Η εξάρτηση από τις εισαγωγές στερεών καυσίμων ισοδυναμεί με ποσοστό 40 %, ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά φυσικού αερίου και πετρελαίου ανέρχονται σε 56 % και 82 % αντιστοίχως (στοιχεία του 2005). Το ενημερωμένο κατά το 2007 σενάριο αναφοράς της Επιτροπής προβλέπει για το 2030 συνολική εξάρτηση από τις εισαγωγές που αντιστοιχεί σε ποσοστό 67 %. Σύμφωνα με την πρόσφατη δεύτερη επισκόπηση της ενεργειακής στρατηγικής, αναμένεται ότι το 2020 — όταν θα έχουν τεθεί πλήρως σε εφαρμογή οι πολιτικές της ΕΕ για την ενέργεια και το κλίμα — οι εισαγωγές ορυκτών καυσίμων θα κυμαίνονται εν πολλοίς στα σημερινά επίπεδα.

2.4 Η ΕΕ εισάγει περισσότερο από 40 % του φυσικού αερίου της και πάνω από ένα τέταρτο του πετρελαίου της από τη Ρωσία και ιδιαίτερα το ποσοστό του φυσικού αερίου θα αυξηθεί. Οι αμέσως επόμενοι μεγαλύτεροι προμηθευτές πετρελαίου είναι η Μέση Ανατολή και η Νορβηγία, ενώ για το φυσικό αέριο ο δεύτερος μεγαλύτερος προμηθευτής είναι η Νορβηγία, ακολουδούμενη από την Αλγερία. Η σχέση εξάρτησης είναι αμοιβαία. Οι προμηθευτές της ΕΕ εξαρτώνται από την ενεργειακή ζήτηση στην ΕΕ. Αυτό ισχύει ιδίως για τη Ρωσία, καθώς άνω του ήμισυ των ενεργειακών εξαγωγών της καταλήγει στην ΕΕ.

2.5 Τα υψηλά ποσοστά εξάρτησης από τις εισαγωγές, καθώς και η κυριαρχία ορισμένων πηγών εισαγωγής που δεν σέβονται όλες τους ίδιους «αγοραστικούς» και πολιτικούς κανόνες με την ΕΕ, έχουν ανάγει την ενεργειακή ασφάλεια σε προτεραιότητα της ατζέντας της ΕΕ. Ορισμένες διακοπές στον εφοδιασμό από τη Ρωσία, καθώς και οι πρόσφατες στρατιωτικές επιχειρήσεις στη Γεωργία, κατέστησαν ακόμη προφανέστερη την εν λόγω προτεραιότητα.

2.6 Πρέπει να σημειωθεί ότι η ενέργεια δεν είναι ένας ομοιογενής τομέας όσον αφορά την εξωτερική ή κάποια άλλη ενεργειακή πολιτική. Η χρήση του πετρελαίου κυριαρχεί στις μεταφορές και δεν μπορεί να υποκατασταθεί εύκολα. Η ΕΕ εντάσσεται στις παγκόσμιες αγορές πετρελαίου και ως εκ τούτου έχει περιορισμένα περιθώρια ελιγμών. Άλλες ενεργειακές πηγές και τεχνολογίες έχουν διαφοροποιημένες χρήσεις και είναι σε μεγάλο βαθμό εναλλάξιμες. Ο άνθρακας και το ουράνιο αγοράζονται και πωλούνται σε μια ανοικτή παγκόσμια αγορά, ενώ η προσοχή θα πρέπει να στραφεί και στο φυσικό αέριο, λόγω της ταχείας αύξησης της ζήτησης και του περιορισμένου αριθμού και των χαρακτηριστικών των προμηθευτών.

2.7 Η ΕΕ έχει λάβει τα τελευταία χρόνια διάφορα μέτρα για την εξασφάλιση του εξωτερικού ενεργειακού της εφοδιασμού.

2.8 Πρόσφατα, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 15^{ης} και 16^{ης} Οκτωβρίου 2008 κάλεσε την Επιτροπή να υποβάλει προτάσεις ή πρωτοβουλίες σχετικά με το ζήτημα της ενεργειακής ασφάλειας, προσδιορίζοντας έξι προτεραιότητες. Η Επιτροπή ανταποκρίθηκε σε

αυτό το αίτημα προβαίνοντας στη δεύτερη επισκόπηση της ενεργειακής στρατηγικής. Η ΕΟΚΕ προτίθεται να εκπονήσει ξεχωριστή εμπειρισταωμένη γνωμοδότηση σχετικά με το προαναφερθέν έγγραφο και με τη δέση προτάσεων από την οποία συνοδεύεται.

3. Εσωτερικά στοιχεία της εξωτερικής ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ

3.1 Πολλές πολιτικές δράσεις εντός της ΕΕ και των κρατών μελών μπορούν να προετοιμάσουν το έδαφος για χαμηλότερη εξωτερική ενεργειακή εξάρτηση και υψηλότερη ενεργειακή ασφάλεια, σε συνδυασμό με τη βελτίωση της θέσης της ΕΕ στο πλαίσιο των δράσεων εξωτερικής ενεργειακής πολιτικής της. Τα μέτρα αυτά θα επαναληφθούν εδώ μόνο εν συντομία, καθώς έχουν συζητηθεί διεξοδικά σε άλλες γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ.

3.2 Η βελτιωμένη ενεργειακή απόδοση είναι το πρώτο και το κυριότερο μέτρο, καθώς επηρεάζει την ανάπτυξη της ενεργειακής ζήτησης και συνεπώς της εξωτερικής εξάρτησης.

3.3 Απαιτείται ένας ισορροπημένος ενεργειακός συνδυασμός, αλλά και η διαφοροποίηση των ενεργειακών πηγών ιδιαίτερα προς την κατεύθυνση γηγενών ενεργειακών πηγών με χαμηλή χρήση άνθρακα, όπως η βιολογική, η αιολική και η πυρηνική ενέργεια.

3.4 Όσον αφορά τα ορυκτά καύσιμα, σκόπιμη κρίνεται η προώθηση της συνδυασμένης παραγωγής θερμότητας και ηλεκτρισμού υψηλής απόδοσης, καθώς και της δέσμευσης και αποθήκευσης του άνθρακα.

3.5 Επίσης συνιστάται η αύξηση του ανταγωνισμού στο εμπόριο φυσικού αερίου με την προώθηση της δημιουργίας τερματικών σταθμών υγροποιημένου φυσικού αερίου (ΥΦΑ) και άλλων υποδομών.

3.6 Μια εύρυθμη λειτουργούσα εσωτερική ενεργειακή αγορά ευνοεί την αποδοτικότητα των πόρων και την επίλυση πιθάνων τοπικών ή περιφερειακών προβλημάτων εφοδιασμού. Χρειάζονται επαρκείς επενδύσεις σε υποδομές, καθώς και ανοικτή πρόσβαση σε δίκτυα και άλλες υποδομές. Η επίτευξη ικανοποιητικής διασύνδεσης προϋποθέτει αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ των ρυθμιστικών αρχών ενέργειας.

3.7 Για την αντιμετώπιση των κινδύνων στον τομέα της ασφάλειας του εφοδιασμού χρειάζονται ειδικά μέτρα. Θα πρέπει να τεθούν σε λειτουργία αποτελεσματικοι μηχανισμοί αλληλεγγύης και έκτακτης προειδοποίησης για την κοινή δραστηριοποίηση σε περίπτωση ενεργειακής κρίσης και διακοπής του εφοδιασμού. Η ΕΟΚΕ θα καταρτίσει σε εύθετο χρόνο τη γνωμοδότησή της με θέμα τις πρόσφατες προτάσεις της Επιτροπής σχετικά με τα εν λόγω ζητήματα.

3.8 Η ΕΟΚΕ τάσσεται ιδιαίτερα υπέρ της λήψης αποτελεσματικών μέτρων τόσο για τη σύνδεση απομονωμένων περιοχών της Ένωσης, και ειδικότερα των κρατών της Βαλτικής, με την κοινή αγορά ενέργειας όσο και για την εξασφάλιση ικανοποιητικού ενεργειακού εφοδιασμού.

4. Γενικές παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ σχετικά με μια εξωτερική ενεργειακή πολιτική της ΕΕ

4.1 Η ΕΟΚΕ προτείνει τη διάρθρωση της εξωτερικής ενεργειακής πολιτικής γύρω από τους εξής δύο άξονες:

— Εξασφάλιση του ενεργειακού εφοδιασμού της ΕΕ και

— Ενεργός και υπεύθυνη σφαιρική πολιτική για την ενέργεια και το κλίμα

4.2 Οι εν λόγω πολιτικές χρειάζονται μια βραχυπρόθεσμη και μια μακροπρόθεσμη προοπτική. Βραχυπρόθεσμα, και δεδομένου ότι η ευρείας κλίμακας υποκατάσταση των ενεργειακών πηγών και των υποδομών είναι χρονοβόρα, απαιτείται αύξηση του ενεργειακού εφοδιασμού, με ταυτόχρονη λήψη κάθε πιθανού βραχυπρόθεσμου μέτρου για τη μείωση της ζήτησης. Μακροπρόθεσμα, όταν οι επενδύσεις στην καινοτομία και τις νέες τεχνολογίες θα έχουν αποφέρει καρπούς, η ενεργειακή ζήτηση ενδέχεται να μειωθεί ακόμη περισσότερο και ιδίως να περιορισθεί ή εναλλακτικά οι προβληματικές πηγές ενέργειας μπορούν να υποκατασταθούν από άλλες επιλογές.

4.3 Παράλληλα η ΕΟΚΕ προσδοκά ότι οι πολιτικές για την κλιματική αλλαγή θα επηρεάσουν έντονα τον τομέα της ενέργειας σε δύο κατευθύνσεις: υψηλότερες τιμές και μειωμένη εξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα.

4.4 Οι νέες τεχνολογίες είναι ο καλύτερος τρόπος προκειμένου να αυξηθεί η χρήση ενέργειας και να αντικατασταθούν οι προβληματικές πηγές ενέργειας. Η Ευρώπη, η οποία πρωτοστατεί όσον αφορά τις πολιτικές για την ενέργεια και το κλίμα, θα πρέπει να δραχθεί αυτής της ευκαιρίας για την ανάπτυξη των απαιτούμενων τεχνολογιών, για την παροχή βοήθειας σε άλλους με στόχο την επίλυση των προβλημάτων τους, καθώς και για τη δημιουργήσουμε νέων θέσεων εργασίας. Προς το σκοπό αυτό, κρίνεται αναγκαίο να πραγματοποιηθούν ήδη από τώρα επαρκείς επενδύσεις για την έρευνα και την ανάπτυξη τεχνολογίας στον τομέα της ενέργειας.

5. Εξασφάλιση του ενεργειακού εφοδιασμού της ΕΕ

5.1 Η ΕΕ έχει καταβάλλει πολλές προσπάθειες σε διμερή και πολυμερή βάση για την επέκταση και την εφαρμογή των κανόνων της στον υπόλοιπο κόσμο, ιδίως στους ενεργειακούς εταίρους της. Η επιτυχία υπήρξε μέχρι τώρα περιορισμένη. Απαιτείται λοιπόν περαιτέρω ενίσχυση των δράσεων.

5.2 Όσον αφορά τις προϋποθέσεις για την πραγματοποίηση επενδύσεων απαιτείται αμοιβαιότητα. Πολλές χώρες παραγωγού ενέργειας χρειάζονται ξένες επενδύσεις, προκειμένου να αναπτύξουν τις ενεργειακές πηγές και υποδομές τους, όμως αυτό δεν πρόκειται να συμβεί εάν οι κανόνες είναι ανύπαρκτοι, ασαφείς ή μη συστηματικά εφαρμοζόμενοι. Οι ρυθμίσεις του Χάρτη Ενέργειας θα πρέπει να διατηρηθούν και συγχρόνως να συμπεριληφθούν παρόμοιες προσεγγίσεις σε μελλοντικές διμερείς συνθήκες στον τομέα της ενέργειας.

5.3 Το ίδιο ισχύει και για άλλα ρυθμιστικά ζητήματα, όπως η ίση μεταχείριση, η ελευθερία και ο σεβασμός των συμβάσεων, καθώς και η πρόσβαση σε υποδομές διαμετακόμισης.

5.4 Η ΕΕ θα πρέπει να διεκδικήσει και να προασπίσει σθεναρά τα δικαιώματα και τις δυνατότητες των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων για την πραγματοποίηση επενδύσεων «ανάντη» με στόχο την ανάπτυξη πηγών ενέργειας και υποδομών.

5.5 Η Ευρώπη έχει ανάγκη από ασφάλεια του εφοδιασμού, ενώ οι προμηθευτές της, και κυρίως η Ρωσία, τονίζουν ότι χρειάζονται ασφάλεια της ζήτησης προκειμένου να προβούν στις απαραίτητες επενδύσεις. Οι μακροπρόθεσμες συμβάσεις είναι συνήθως απαραίτητες για να υποστηριχθεί η ανάπτυξη υποδομών ευρείας κλίμακας. Για την επίτευξη καλύτερης ισορροπίας δυνάμεων, οι εν λόγω συμβάσεις θα πρέπει να πραγματοποιούνται σε ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο, πράγμα το οποίο προϋποθέτει ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των κρατών μελών και στενή συνεργασία με τους φορείς της αγοράς.

5.6 Το πρόγραμμα διασύνδεσης προτεραιότητας της ΕΕ αφορά ορισμένα μεγάλα έργα διασύνδεσης, μεταξύ των οποίων και ένα έργο εξωτερικής σύνδεσης. Πρόκειται για τον αγωγό Nabucco που θα μεταφέρει φυσικό αέριο από την Κασπία στην Κεντρική Ευρώπη. Τα έργα αυτά παρότι είναι εξόχως σημαντικά, ενδέχεται ωστόσο να μην αποδειχθούν επαρκή για την Ευρώπη μεσοπρόθεσμα.

5.7 Η σύνδεση της ΕΕ με τον Καύκασο και την Κεντρική Ασία θα μπορούσε να απαιτήσει αρκετούς νέους αγωγούς πέραν του Nabucco. Η ΕΕ θα πρέπει να υποβάλει προτάσεις για το συντονισμό περιφερειακών έργων σημαντικού μεγέθους και για την κινητοποίηση δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων.

5.8 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει τις έξι δράσεις προτεραιότητας στον τομέα των υποδομών που προτείνονται από την Επιτροπή στη δεύτερη επισκόπηση της ενεργειακής στρατηγικής. Η ΕΟΚΕ προτίθεται να λάβει θέση όσον αφορά τόσο τις δράσεις αυτές όσο και την Πράσινη Βίβλο που φέρει τον τίτλο «Προς ένα ασφαλές, αειφόρο και ανταγωνιστικό ευρωπαϊκό δίκτυο ενέργειας (2)».

5.9 Ο διάλογος με τον ΟΠΕΚ και το συμβούλιο συνεργασίας του Κόλπου χρειάζεται εμβάθυνση, ενώ οι συμφωνίες με το Αζερμπαϊτζάν και το Καζαχστάν θα πρέπει να υλοποιηθούν πλήρως. Ισχυρότεροι δεσμοί χρειάζονται με τους παραγωγούς της Κεντρικής Ασίας, όπως το Τουρκμενιστάν και το Ουζμπεκιστάν, για τη διευκόλυνση της μεταφοράς ενεργειακών πόρων από την Κασπία στην ΕΕ.

5.10 Η σημασία της Αφρικής ως ενεργειακού προμηθευτή έχει αυξηθεί σημαντικά. Μια ισχυρή εταιρική σχέση με την Αφρική θα πρέπει να είναι ολοκληρωμένη και να συνδράμει με ισόρροπο τρόπο τη βιώσιμη ανάπτυξη των αφρικανικών οικονομιών πετρελαίου και φυσικού αερίου.

5.11 Η μεσογειακή συνεργασία, η οποία τελεί υπό ραγδαία ανάπτυξη, έχει να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο καλύπτοντας διάφορες ενεργειακές πτυχές, ήτοι την παραγωγή, τη διαμετακόμιση και την κατανάλωση.

5.12 Η σημασία της Βόρειας Διάστασης θα συνεχίσει να αυξάνεται. Τα κοιτάσματα πετρελαίου και φυσικού αερίου στον Αρκτικό Ωκεανό και η συνεργασία στις βόρειες περιοχές θα πρέπει να αποτελέσουν μεγαλύτερη προτεραιότητα της εξωτερικής ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ. Η συνεργασία με την περιοχή της Βαλτικής καλύπτει κυρίως τις χώρες χρήσης και διαμετακόμισης ενέργειας, για τις οποίες η σύνδεση με τη Ρωσία είναι ζωτικής σημασίας.

5.13 Με τη Ρωσία, ο στόχος θα πρέπει να είναι μια ισχυρή ολοκληρωμένη συμφωνία-πλαίσιο με βάση την ισότητα, την κατανόηση και την αμοιβαιότητα. Η Ρωσία θα πρέπει να επιτρέπει τη διαμετακόμιση φυσικού αερίου στο ρωσικό δίκτυο και να παρέχει στις ευρωπαϊκές εταιρείες τη δυνατότητα να επενδύουν στην ανάπτυξη ρωσικών δικτύων και πηγών ενέργειας. Εναπόκειται στη Ρωσία να μετριάσει τις ανησυχίες σχετικά με την αξιοπιστία της ως ενεργειακού προμηθευτή, κατά τον ίδιο τρόπο που οι ευρωπαίοι εταίροι της καλούνται να τηρούν τις συμβάσεις και τις δεσμεύσεις τους.

5.14 Η ΕΕ θα πρέπει επίσης να αναπτύξει συνεργασία και με άλλους χρήστες ενέργειας, τόσο εντός όσο και πέραν του πλαισίου της Διεθνούς Οργάνωσης Ενέργειας.

(2) Πράσινη Βίβλος "Προς ένα ασφαλές, αειφόρο και ανταγωνιστικό ευρωπαϊκό δίκτυο ενέργειας", COM(2008)782 τελικό.

6. Ενεργός και υπεύθυνη σφαιρική πολιτική για την ενέργεια και το κλίμα

6.1 Η σημερινή νοοτροπία ως προς την ενεργειακή κατανάλωση γεννήθηκε στην Ευρώπη και στις ΗΠΑ με την πρώτη βιομηχανική επανάσταση. Προσπαθώντας να βελτιώσουν το επίπεδο διαβίωσης τους, πολλές αναπτυσσόμενες χώρες βρίσκονται τώρα στην ίδια φάση που ήταν η Ευρώπη πριν από μερικές δεκαετίες. Σε αυτές τις χώρες αυτό σημαίνει γρήγορη αύξηση της ενεργειακής κατανάλωσης, γεγονός που συνιστά δικαίωμά τους και είναι απαραίτητο για την παγκόσμια ασφάλεια και την ειρηνική ανάπτυξη. Επί του παρόντος, η Ευρώπη έχει αφενός την ευθύνη και αφετέρου τη δυνατότητα να επιφέρει ριζική αλλαγή της νοοτροπίας που επικρατεί ως προς την ενεργειακή κατανάλωση, ήτοι να πραγματοποιήσει την τρίτη βιομηχανική επανάσταση.

6.2 Στις αναπτυσσόμενες χώρες περίπου 2 δισεκατομμύρια άνθρωποι ζουν ανά τον κόσμο χωρίς πρόσβαση στην ηλεκτρική ενέργεια και είναι υποχρεωμένοι να βασίζονται στην ξυλεία, στην κοπριά και στα γεωργικά απόβλητα. Το γεγονός αυτό έχει ανάγκη τη ρύπανση του αέρα εσωτερικού χώρου σε μία από τις 10 πρώτες αιτίες θνησιμότητας ή πρόωρου θανάτου παγκοσμίως. Η πρόσβαση αυτών των ανθρώπων στην ηλεκτρική ενέργεια και στην παραγωγική ικανότητα είναι ένα από σπουδαιότερα καθήκοντα που έχει η ανθρωπότητα, πρόσβαση η οποία συνεπάγεται κολοσσιαίες επενδύσεις και τεράστια αύξηση της παγκόσμιας ενεργειακής κατανάλωσης. Ωστόσο, οι εν λόγω επενδύσεις είναι επιβεβλημένες προκειμένου να παρασχεθούν στους πάντες άνθρωπινες και αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης, καθώς και δυνατότητα απόκτησης υψηλότερου βιοτικού επιπέδου.

6.3 Η ΕΕ έχει δικαίως αναλάβει ηγετικό ρόλο στο πλαίσιο των πολιτικών για το κλίμα. Πρωταρχικός στόχος θα πρέπει να είναι εν προκειμένω η επίτευξη μιας αποτελεσματικής διεθνούς συμφωνίας που να καλύπτει όλες τις χώρες, διότι οι επιπτώσεις της θέρμανσης του πλανήτη και της αύξησης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου θα είναι ισχυρότερες εκτός Ευρώπης. Η διάσκεψη της Κοπεγχάγης για το κλίμα το Δεκέμβριο του 2009 θα αποτελέσει τον ακρογωνιαίο λίθο των παγκόσμιων διαπραγματεύσεων και η ΕΕ θα πρέπει να καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια σε αυτή τη διάσκεψη. Εντούτοις, η ανάληψη

μονομερών δράσεων εκ μέρους της ΕΕ θα δημιουργούσε δυσβάσταχτο βάρος για την οικονομία της ΕΕ.

6.4 Η ΕΕ διαθέτει και αναπτύσσει περαιτέρω τα μέσα για τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής, όπως τις τεχνολογίες ανανεώσιμης ενέργειας και ενέργειας με χαμηλή χρήση άνθρακα, και τις τεχνολογίες ενεργειακής απόδοσης. Οι τεχνολογίες αυτές θα πρέπει να αναπτυχθούν αποτελεσματικά σε παγκόσμια κλίμακα. Αυτό θα αυξήσει επίσης τη ζήτηση για ευρωπαϊκή τεχνολογία και προϊόντα, και θα οδηγήσει στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

6.5 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σθεναρά την ιδέα μιας διεθνούς συμφωνίας για την ενεργειακή απόδοση μεταξύ των κύριων χωρών που καταναλώνουν ενέργεια (ΗΠΑ, Καναδάς, Ιαπωνία, Αυστραλία, Ινδία και Κίνα). Ένα βήμα προς αυτήν την κατεύθυνση είναι το φόρουμ που συμφωνήθηκε από την Ομάδα των Οκτώ (G-8) στην Ιαπωνία τον Ιούλιο του 2008. Πρέπει ωστόσο να διασφαλισθεί ότι όλοι αυτοί οι βασικοί καταναλωτές συμμετέχουν ουσιαστικά στη συμφωνία και συνεισφέρουν στον βαθμό που τους αναλογεί. Η συμφωνία θα πρέπει να αφορά, πέραν της προώθησης πολιτικών ενεργειακής απόδοσης και της ανάπτυξης και διάδοσης τεχνολογιών και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, την πρόληψη της διττής τιμολόγησης, ήτοι των επιδοτούμενων ενεργειακών τιμών για τους εγχώριους χρήστες, γεγονός που οδηγεί σε σημαντική απώλεια ενέργειας.

6.6 Η ΕΕ θα πρέπει επίσης να στηρίξει αποτελεσματικά την ενεργειακή απόδοση στις αναπτυσσόμενες χώρες. Σε αυτό το σημείο, στόχος θα πρέπει να είναι η αποφυγή επενδύσεων στην παραγωγή και κατανάλωση με ένταση ενέργειας. Οι αναπτυξιακές πολιτικές της ΕΕ θα πρέπει αξιοποιηθούν καλύτερα προς το σκοπό αυτό.

6.7 Η στήριξη της εκπαίδευσης και της κατάρτισης θα πρέπει να είναι το κύριο εφόδιο για την ενεργειακή συνεργασία με τις αναπτυσσόμενες χώρες.

6.8 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η συνεργασία, ιδίως με τις αναπτυσσόμενες χώρες, πρέπει να λαμβάνει υπόψη το στόχο της βιώσιμης ανάπτυξης αυτών των χωρών, συμπεριλαμβανομένης της προαγωγής της δημοκρατίας και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Βρυξέλλες, 14 Ιανουαρίου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI